

Nr 3.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen; given Stockholms slott den 14 december 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll samt Kungl. Maj:ts och kyrkomötets däri omförmälda skrivelser vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 mom. 2 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att Marie bebådelsedag skall upphöra att vara en fristående helgdag och att den i stället skall firas på en söndag. En särskild hösthelgdag föreslås inrättad genom att firandet av allhelgonadagen flyttas från den söndag, då den nu firas, till närmast föregående lördag. Slutligen förordas, att midsommardagen alltid skall förläggas till en lördag.

Syftet med den föreslagna reformen är dels att erhålla en jämnare och lämpligare fördelning under året av helgdagarna och dels att minska den splittring av arbetsveckorna, som vissa av de fristående helgdagarna nu medföra.

F ö r s l a g

till

L a g

angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Med ändring av vad i 14 kap. 1 § kyrkolagen och förordningen den 4 november 1772 angående sabbatens firande samt vissa helgdagars flyttning eller indragning är stadgat om tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen samt med upphävande av 14 kap. 5 § kyrkolagen förordnas som följer.

Nedannämnda helgdagar skola firas,

Marie bebådelsedag å den söndag som infaller under tiden den 22—den 28 mars eller, om denna söndag är palmsöndag eller påskdag, å söndagen före palmsöndagen,

midsommardagen å den lördag som infaller under tiden den 20—den 26 juni samt

allhelgonadagen å den lördag som infaller under tiden den 31 oktober—den 6 november.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 december 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, följande.

I skrivelse till kyrkomötet den 27 augusti 1951, nr 3, har Kungl. Maj:t, under återopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 mom. 2 regeringsformen inhämtat kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet godkände skrivelsen bifogat förslag till *lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen*.

Kyrkomötet har i skrivelse den 12 oktober 1951, nr 35, anmält, att kyrkomötet godkänt lagförslaget.

Härefter hemställer föredraganden, att lagförslaget måtte jämlikt § 87 mom. 2 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

K. G. Grönhagen.

Nr 3.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen; given Stockholms slott den 27 augusti 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 mom. 2 regeringsformen inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet godkänner härvid fogade förslag¹ till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

GUSTAF ADOLF.*Herman Zetterberg.*

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 juni 1951.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, NYGREN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *ändrad ordning beträffande vissa helgdagar* samt anför därvid följande.

Sedan riksdagen i skrivelse den 13 juni 1944, nr 374, anhållit om en förutsättningslös utredning, huruvida en allmän högtidsdag med eller utan kyrklig karaktär kunde inrättas under höstens lopp, har chefen för ecklesiastikdepartementet uppdragit åt särskilt tillkallade sakkunniga, helgdags-sakkunniga, att verkställa utredning av nämnda fråga ävensom av spörsmålet om midsommardagens förläggande. Helgdagssakkunniga ha den 17 april 1947 avgivit betänkande med förslag till ändrad ordning beträffande vissa helgdagar (SOU 1947: 27). Sedan utlåtanden över betänkandet avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar, har betänkandet jämte utlåtandena överlämnats till arbetstidsutredningen för att beaktas i samband med det åt utredningen lämnade uppdraget att utreda frågan om en utökning av den lagstadgade semesterns längd. Den 1 september 1950 har arbetstidsutredningen fullgjort nämnda uppdrag genom att avlämna sitt betänkande del IV om tre veckors semester (SOU 1950: 32). Även över detta betänkande ha efter remiss yttranden avgivits av ett betydande antal myndigheter och organisationer. På grundval av sistnämnda betänkande har för 1951 års riksdag genom proposition nr 72 framlagts förslag om ändring i bl. a. lagen om semester, vilken proposition sedermera på hemställan av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 28 av riksdagen bifallits. I propositionen har emellertid frågan om en kalenderreform lämnats å sido. Jag anhåller nu att få upptaga detta spörsmål.

I. Gällande ordning.

Det grundläggande stadgandet om högtids- och helgdagar återfinnes i 1686 års kyrkolag. I 14 kap. 1 § — vilket stadgandes sakliga innehåll dock senare jämkats — föreskrives sålunda, att såsom sabbaten, som nu är sön-

dagen hos oss, bör efter Guds lag helgas, så skola ock dessutom efterskrivne högtider, nämligen jul-, påsk- och pingstdagarna behållas och firas på sätt och vis, som härtill vant varit, samt desslikes nyårs- och trettondedagen, Kristi himmelfärdsdag, kyndelsmässan, Marie bebådelse- och besökelsedag, Johannes döparens, S:t Mikaëlis- och allhelgonadag samt alla apostladagar. Därvid är att märka att envar av de tre större högtiderna, jul, påsk och pingst, omfattade, om också icke över hela riket, fyra helgdagar samt påsken därjämte skärtorsdagen och långfredagen. Kyrkolagen innehåller — frånsett i ett hänseende, vartill jag strax återkommer — inga föreskrifter om de dagar, på vilka de angivna högtids- och helgdagarna skola infalla. Denna fråga torde ej heller eljest ha särskilt reglerats genom skriven lag eller författning. I så måtto synas dock regler i förevarande avseende ha införlivats med skriven rätt som det förut återgivna stadgandet — att de angivna högtids- och helgdagarna skola behållas och firas på sätt och vis som härtill vant varit — innebär ett fastslående av den vid kyrkolagens tillkomst gällande ordningen beträffande helgdagarnas förläggning. Såsom förut antytts finnes emellertid i kyrkolagen en specialbestämmelse om tidpunkten för viss helgdag. Sålunda stadgas i 14 kap. 5 §, att om Marie bebådelsedag infaller i dymmelveckan, han skall sättas på palmlördagen men, om han infaller längre fram, han skall hållas tredjedag påsk.

Genom förordning den 4 november 1772 har emellertid väsentlig ändring gjorts i den av kyrkolagen ursprungligen fastslagna ordningen. I förordningen har sålunda föreskrivits, att tredje- och fjärdedagarna i de tre större högtiderna, Marie besökelsedag, skärtorsdagen och apostladagarna skulle helt indragas samt att kyndelsmässodagen, S:t Mikaëlis dag och allhelgonadagen visserligen skulle bibehållas såsom kyrkliga högtidsdagar men skulle, om de infölle på någon söckendag, i stället firas på viss närmare angiven söndag. Denna ordning består alltjämt.

I anslutning till de nu återgivna stadgandena gäller i fråga om helgdagarnas förläggande, att vissa av dem firas å bestämt datum, oavsett på vilken veckodag detta datum infaller. Dessa helgdagar kallas fasta. Hit höra juldagen och annandag jul (den 25 och den 26 december), nyårsdagen (den 1 januari), trettondedagen (den 6 januari) och midsommardagen, vilken före år 1923 kallades endast Johannes döparens dag (den 24 juni). Jämväl Marie bebådelsedag är att anse som fast helgdag (den 25 mars), ehuru den på grund av det förut nämnda stadgandet i 14 kap. 5 § kyrkolagen vissa år skall firas å annat datum. De helgdagar, som sedan gammalt alltid firas å bestämd veckodag, kallas rörliga. Att jämställa med dessa äro de helgdagar — kyndelsmässodagen, Mikaelidagen och allhelgonadagen — vilka, ehuru primärt bundna till visst datum, likväl på grund av förordningen den 4 november 1772 alltid skola firas å viss veckodag. Av de rörliga och med dem jämställda helgdagarna infaller flertalet å söndagar. Å annan veckodag firas långfredagen, annandag påsk (måndag), Kristi himmelfärdsdag (torsdag) och annandag pingst (måndag).

Vidare är i fråga om gällande kalenderordning att nämna, att enligt lag

den 8 april 1938 skall den 1 maj, då denna dag ej infaller å sön- eller helgdag, vara likställd med allmän helgdag. Den skall dock icke hava någon kyrklig karaktär. Ytterligare må anmärkas, att enligt en 1935 genomförd lagstiftning påskafton, midsommarafton och julafton äro att likställa med allmänna helgdagar i fråga om beräkning av lagstadgad tid samt enligt växel- och checklagarna.

II. Tidigare reformförslag.

Upprepade gånger under 1800- och 1900-talen ha i såväl kyrkomötet som riksdagen upptagits frågor om indragning av olika helger. Förslaget om indragning av helgdagar ha sålunda behandlats av 1878, 1910 och 1915 års kyrkomöten och i riksdagen ha alltsedan 1815 sådana frågor återkommit med längre eller kortare mellanrum.

I motion vid 1815 års riksdag väcktes sålunda förslag om slopande av trettandedagen, Marie bebådelsedag, annandag pingst, Kristi himmelfärdsdag och midsommardagen. Förslaget avvisades emellertid. Vid riksdagen 1828/30 framställdes motionsledes förslag om överflyttande av Marie bebådelsedag, långfredagen och Kristi himmelfärdsdag till söndag samt om avskaffande av trettandedagen och annandag pingst. Även detta förslag avvisades. I motion vid 1867 års riksdag väcktes förslag om borttagande av de tre annandagarna vid jul, påsk och pingst, indragande av trettandedagen samt överflyttande till söndag av Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag. Motionen avslogs av riksdagen. Motionären återkom efterföljande riksdag med mindre omfattande förslag, vilka även de avvisades. Förslag av samma innebörd som det vid 1867 års riksdag framförda väcktes ånyo vid 1885 års riksdag. Vederbörande utskott tillstyrkte indragning av trettandedagen och överflyttande av Marie bebådelsedag till söndag. Som kamrarna stannade i olika beslut, föll dock förslaget. Vid 1903 års riksdag yrkades i motion, att trettandedagens egenskap av helgdag måtte upphävas. Motionen, som tillstyrktes av majoriteten i utskottet, blev emellertid avslagen av båda kamrarna.

I motion vid 1915 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående införande av bestämmelser om helgdagar utan kyrklig karaktär i syfte att bereda särskilt den å kontor samt i handelsbutiker och fabriker sysselsatta delen av befolkningen tillfälle till vila och rekreation under den ljusa och varma årstiden. Lagutskottet gav sin anslutning till motionens syfte och erinrade i detta sammanhang, att endast ett jämförelsevis ringa antal personer åtnjöte fömänen av semesterledighet. Därest med hänsyn till vissa betänkligheter av national- och privatekonomisk natur en ökning av de arbetsfria dagarnas antal icke läte sig genomföras, syntes det utskottet böra tagas under övervägande, huruvida icke nämnda syfte kunde nås genom att samtidigt med införandet av arbetsfria vardagar, förslagda till sommaren, avlysa ett par av de kyrkliga

helgdagar, som infölle under en i rekreationshänseende mindre lämplig årstid. Jämlikt utskottets förslag beslöt riksdagen avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen gjorda hemställan. Skrivelsen blev på sätt framgår av det följande slutbehandlad 1931.

Frågan om införande av en ny kyrklig helgdag behandlades vid 1924 års riksdag i anledning av en motion, vari yrkades att riksdagen ville uttala sig för att allhelgonadagen måtte bliva en åt minnet av alla döda ägnad helgdag. Motionen avslogs av riksdagen på hemställan av första lagutskottet, som i sitt utlåtande anförde, att motionären med sitt förslag ville vinna bl. a. det syftet att bereda befolkningen ett välbehövt avbrott i vardagslivets enformighet även under den tid av året, då helgdagar saknades. Enligt utskottets mening kunde detta syfte dock bättre och fullständigare tillgodoses genom de arbetsfria dagar som ifrågasatts i den förut omnämnda motionen vid 1915 års riksdag.

Genom lag den 12 juni 1931 infördes i 5 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd en bestämmelse av innehåll, att åt vissa arbetare borde, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar. I den proposition, som låg till grund för denna lagändring, framhöll föredragande departementschefen, att genom den föreslagna bestämmelsen det syftemål, som legat till grund för 1915 års riksdagsskrivelse, syntes vara i väsentlig mån tillgodosett, varför han ej ansett vidare åtgärd böra vidtagas i anledning av skrivelsen.

Under förarbetena till den förut omnämnda lagstiftningen 1935, enligt vilken påskafton, midsommarafton och julafton äro att likställa med allmänna helgdagar i fråga om beräkning av lagstadgad tid samt jämlikt växel- och checklagarna, framfördes förslag om att sådan likställighet skulle tillerkännas även någon dag i anslutning till söndag under den senare hälften av året. I den till grund för lagstiftningen liggande propositionen upptogs dock ej förslag i detta hänseende. I samband härmed uttalade föredragande statsrådet, att då den föreslagna lagstiftningen inskränkts till att avse påskafton, midsommarafton och julafton, indragning av någon av de allmänna helgdagarna icke ansågs motiverad.

I den proposition till 1938 års riksdag, genom vilken framlades förslag till den förut omnämnda lagen om den 1 majs likställande i vissa hänseenden med allmän helgdag, framhöll föredragande statsrådet, att man kunde hänvisa till det förhållandet, att den 1 maj redan i avsevärd utsträckning vore arbetsfri, varför legaliserandet av denna dag såsom likställd med allmän helgdag icke såsom compensation påkallade indragning av någon av de s. k. lätthelgdagarna. I anledning av propositionen väcktes en motion, i vilken yrkades, att riksdagen icke måtte bifalla propositionen med mindre sådan lagändring genomfördes, att Marie bebådelsedag upphörde att vara helgdag. Riksdagen biföll emellertid propositionen.

Vid 1938 års riksdag behandlades frågan om en kalenderreform även i samband med prövningen av då framlagd proposition med förslag till lag om semester. I anledning av propositionen väcktes en motion, i vilken hem-

ställdes, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att skyndsamt utredning verkställdes i fråga om en kalenderreform i syfte att minska antalet helgdagar. Andra lagutskottet uttalade i sitt utlåtande, att den i motionen behandlade frågan otvivelaktigt vore förtjänt av uppmärksamhet. Då det emellertid icke kunde anses lämpligt att i det förevarande sammanhanget upptaga frågan till närmare undersökning, ansåg utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i ämnet. Utskottet avstyrkte därför motionen. Riksdagen godkände efter sammanjämkning utskottets utlåtande.

Även vid 1939 års riksdag var frågan om en kalenderreform aktuell. I en motion framställdes nämligen yrkande med syfte att vissa enkla helgdagar skulle indragas och utbytas mot ledighetsdagar i anslutning till söndagar under andra halvåret. Motionen blev emellertid avslagen.

Såsom av det inledningsvis anförda framgår behandlades spørsmålet jämväl vid 1944 års riksdag. I en vid riksdagen väckt motion hemställdes sålunda, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå utredning, huruvida en kyrklig högtidsdag kunde inrättas i vårt land under höstens lopp, eventuellt på bekostnad av antalet helgdagar under förra hälften av året. Första lagutskottet, till vilket motionen hänvisades och som infortrade yttrande över motionen från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar, framhöll i sitt utlåtande bl. a., att de tio kyrkliga helgdagar i Sverige som ej vore fixerade till söndagar och av vilka fyra överhuvudtaget icke kunde infalla på söndag, alla liksom den 1 maj firades under halvåret jul—midsommar. Synpunkten att höstens enformighet borde avbrytas med extra fridag hade tidigare dryftats i samband med införande av s. k. bankfridagar. Förslag härom hade dock icke i detta sammanhang framlagts för riksdagen. De skäl som anförts för en allmän högtidsdag under senare halvåret vore av sådan styrka att frågan borde göras till föremål för en utredning. Utskottet framhöll vidare, att en eventuell ny högtidsdag borde förläggas intill en söndag. Därjämte uttalade utskottet, att det — för att i någon mån tillmötesgå framkomna önskemål att arbetsveckorna ej måtte för mycket splittras av sådana helgdagar, som infölle eller kunde infalla utan anslutning till söndag — syntes i detta sammanhang förtjänt att, såsom alternativ till indragning av en helgdag på våren, övervägas, huruvida icke några av dessa helgdagar, t. ex. Marie bebådelsedag och Kristi himmelfärdsdag, alltid skulle kunna förläggas till en lördag eller måndag, varigenom samtidigt deras värde för allmänheten som fridag skulle ökas. Beträffande midsommardagen syntes det icke uteslutet att tänka sig densamma förlagd i anslutning till en söndag, nämligen till första lördagen efter den 20 juni. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös utredning, huruvida en allmän högtidsdag, med eller utan kyrklig karaktär, kunde inrättas under höstens lopp. Detta blev också riksdagens beslut.

III. Helgdagssakkunnigas förslag.

Helgdagssakkunniga ha uttalat, att det syntes lämpligt, från såväl religiösa som sociala synpunkter, att söka åstadkomma en jämnare fördelning under året av helgdagarna. En sådan fördelning kunde åstadkommas, antingen så att totalantalet helgdagar bibehölls oförändrat under året eller så att ett nettotillskott av helgdagar skapades. I förra fallet skulle alltså införandet av en eller flera nya helgdagar under senare delen av året kräva, att denna utökning kompenserades genom borttagande eller överflyttande till närliggande söndag av ett lika antal redan existerande helgdagar under den förra delen av året. Det föreläge därför följande tre huvudproblem:

1:o) Huruvida en nettoökning av antalet särskilda helgdagar borde undvikas, och eljest med vilket högsta antal en dylik ökning kunde tänkas ske;

2:o) Vilka nuvarande särskilda helgdagar som, där så befundes önskvärt, borde helt indragas eller också borde överföras till söndag; samt

3:o) Huru många nya helgdagar som borde tillskapas och — de därmed sammanhängande frågorna — när dessa lämpligast borde infalla och det firningsämne till vilket de skulle anknytas.

Ett isolerat ställningstagande till var och en av dessa frågor, ha helgdagssakkunniga fortsatt, syntes emellertid knappast möjligt. Genom att hänsyn måste tagas till skilda faktorer komme ett beslut på den ena eller andra punkten att starkt begränsa valmöjligheterna i övriga fall. De till buds stående alternativen borde dock så långt möjligt prövas förutsättningslöst.

Beträffande frågan om en ökning av antalet helgdagar ha helgdagssakkunniga anfört, att det icke torde kunna förnekas, att införande av ytterligare helgdagar kunde komma att orsaka en minskad produktion inom näringslivet eller åtminstone inom vissa delar därav. Under förutsättning av totalt produktionsbortfall komme indragandet av en arbetsdag att medföra en produktionsminskning med mindre än en halv procent. Helgdagssakkunniga ha ansett, att särskilda sociala skäl talade för att, oavsett de produktionsinskränkande konsekvenserna, en utökning av antalet helgdagar i allt fall borde företagas. Den levnadsstandardhöjning som kommit till stånd tack vare bl. a. näringslivets ökade effektivitet syntes de sakkunniga icke böra få karaktären endast av förbättrade direkt materiella förmåner. En viss del av standardhöjningen syntes lämpligen böra kunna uttagas jämväl i form av ökad tid för rekreation.

Efter att ha närmare övervägt de verkningar en ökning av antalet helgdagar kunde väntas medföra för folkhälsan, för vissa arbetsgivares och arbetstagares ekonomi samt för skolväsendet ha helgdagssakkunniga funnit övervägande skäl tala för att en viss utökning av antalet helgdagar under året vidtoges. Helgdagssakkunniga ha emellertid vid sitt ställningstagande till frågan med huru många dagar, den förutsatta ökningen av helgdagarna i så fall lämpligen kunde ske, ansett sig böra begränsa förslaget till endast en dag.

Angående spörsmålet om indragning av de nuvarande helg-

dagarna ha helgdagssakkunniga uttalat, att någon förändring av julhelgen icke borde ifrågasättas. Skäl att förändra nyårshelgen syntes icke heller föreligga. Enligt helgdagssakkunnigas mening funnes icke någon anledning att rubba på vare sig långfredagen, påskdagen, Kristi himmelfärdsdag eller pingstdagen. Midsommarhelgen och första maj borde ej heller indragas, särskilt med hänsyn till den förankring de fått i det folkliga medvetandet samt de seder och bruk som utvecklats kring dem. Återstående helgdagar, bland vilka en indragning kunde ske, vore alltså trettandedagen, Marie bebådelsedag och annandagarna vid påsk och pingst. Beträffande annandagarna hyste helgdagssakkunniga den uppfattningen, att även om det ur kyrklig synpunkt icke skulle innebära ett allvarligt intrång att indraga dem, dessa dubbelhelger hade vunnit en sådan hävd att ett borttagande av dem icke vore att förorda. Sett ur rekreationssynpunkt vore också, med hänsyn till deras karaktär av dubbelhelger, ett borttagande av en av dem olämpligt. Trettandedagens intima samhörighet med julfirandet skänkte åt den dagen en särprägel som gjorde den svår att inordna i söndagarnas rad.

Helgdagssakkunniga ha därför kommit till den ståndpunkten, att om indragning av någon helgdag skulle krävas, indragningen borde avse Marie bebådelsedag och ske därigenom, att denna helgdag överfördes till de rörliga helgerna att alltid firas på en söndag. Enligt helgdagssakkunnigas mening borde regeln om Marie bebådelsedags överförande till söndag ha det innehållet, att bebådelsedagen skulle förläggas till den söndag, som infölle under tiden den 22—den 28 mars, dock att därest denna söndag skulle vara palmsöndag eller påskdag, bebådelsedagen i stället skulle firas å femte söndagen i fastan.

Lämpligheten att förlägga de ifrågasatta nya helgdagarna till fast veckodag i anslutning till söndag har framhållits av helgdagssakkunniga. En annan ordning medförde splittrade arbetsveckor, vilket föranledde betydande förluster för näringslivet. Ur rekreationssynpunkt vore det värdefullt att genom placeringen av helgdagen i omedelbar anslutning till en söndag erhålla en tvådagarsledighet. I valet mellan lördag och måndag ha helgdagssakkunniga stannat för att de ifrågasatta nya helgdagarna borde förläggas till lördag. Härigenom komme förlusten av arbetstimmar att begränsas i möjligaste mån.

Helgdagssakkunniga ha övervägt frågan om vilken karaktär nyinrättade högtidsdagar borde givas och till vilken tidpunkt de borde förläggas. Hinder mötte icke att göra dem blott och bart till allmänna ledighetsdagar utan någon speciell vare sig kyrklig eller borgerlig prägel. Säkerligen skulle detta dock komma att förefalla tämligen främmande för det allmänna tänkesättet. Helgdagssakkunniga ha därför ansett, att åtminstone en av de nya dagarna borde äga ett särskilt firningsämne, som gäve dagen något av helgd och högtid. Efter att ha avisat tanken att anknyta till något historiskt minne ha helgdagssakkunniga uttalat, att vissa betänkligheter anmälde sig inför frågan om att giva en hösthelgdag kyrklig karaktär. I vida kretsar hade försiggått och

försigginge alltjämt en sekularisering av det allmänna tänkesättet. Detta märktes ej minst därigenom, att de stora helgerna blivit fritider mer än högtider samt att söndagen alltmera förlorat karaktären av sabbatsdag och i stället blivit en dag för vederkvickelse. Det vore därför vanskligt, att genom inrättande av en ny kyrklig högtidsdag söka levandegöra en religiös idé, som för någon större grupp medborgare syntes sakna aktualitet.

Helgdagssakkunniga ha undersökt om någon eller några av de nya dagarna skulle kunna anslutas till ett religiöst eller eljest ideellt motiv, som är förbundet med någon av höstens söndagar. De söndagar, inför vilka helgdagssakkunniga därvid i första hand stannat, äro Mikaelisöndagen och allhelgonasöndagen.

Mikaelisöndagen, ha helgdagssakkunniga fortsatt, hade från att ursprungligen varit ägnad föreställningen om änglarna under senare tider allt mer fått karaktären av en dag, då ansvaret mot barnen plägade betonas i predikningar, i föredrag å församlingsaftnar o. d. Med hänsyn härtill skulle det visserligen kunna anses välgrundat att förlägga en särskild helgdag i anslutning till Mikaelisöndagen och därvid giva denna nya helgdag ett religiöst innehåll, anknyttande till nyssnämnda motiv, ansvaret mot de små. Men själva sambandet med Mikaelidagen och det tidigare troskede i vårt folks liv, varom nämnda dag dock alltjämt bure vittne, skulle likvisst vara föga lämpligt för att motivera den nya helgdagen såsom en helgdag med kyrklig karaktär. I vissa delar av Norrland firades Mikaelidagen ännu i dag. Traditionen ägde dock numera starka inslag av profan karaktär. Den extra ledighetsdag, som Mikaelsmässan utgjorde i dessa områden, vore därför närmast att betrakta som en arbetsfri dag avsedd för rekreation och förströelse. Kyrklig karaktär borde därför ej givas åt en ny dag i anslutning till Mikaelidagen. Mikaelidagen infölle emellertid vid en tidpunkt, den 29 september, då det vore lämpligt att förlägga en ny höst-helgdag. En sådan dag borde vara en rent borgerlig allmän fredag och borde förläggas till lördagen före Mikaelisöndagen. Någon ändring i almanackans namnlängd vore ej behöfvig i anledning av detta förslag.

I fråga om allhelgonasöndagen, vilken infaller den 1 november eller närmast följande söndag, ha helgdagssakkunniga framhållit, att den vore en relik från den katolska tiden. Även om den i åtskilliga katolska länder också firades till åminnelse av kyrkans helgongestalter, hade dock i dessa länder en förskjutning ägt rum, så att dagen numera ofta firades såsom en minnesdag för de hädangångna. Starka skäl talade för att giva en av de ifrågasatta nya hösthelgdagarna en liknande karaktär. Genom att en sådan minnesdag erhöles en kyrklig karaktär inpassades den också i ett större andligt sammanhang. Helgdagssakkunniga ha vidare erinrat om att redan nu på många håll i vårt land nybildats en sed att på allhelgonadagen smycka de dödas gravar samt att på denna dag värdiga högtidsstunder till de bortgångnas minne anordnades på kyrkogårdar, i kyrkor och andra andaktslokaler och en minnesstund för de avlidna sedan flera år hölles i radion. En ny helgdag av här angiven karaktär skulle ligga i gränslinjen

mellan kristen religiös livssyn och en allmän-ideell humanistisk uppfattning. Såsom sådan skulle den korrespondera mot det rådande andliga läget i vårt land och skulle därför kunna fylla ett behov hos det stora flertalet inom vårt folk. Helldagssakkunniga ha följaktligen förklarat sig övertygade om lämpligheten av att en allmän kyrklig helldag till minnet av de bortgångna inrättas och ha föreslagit att den förläggas till lördagen närmast den nuvarande allhelgonasöndagen, vilken därvid skulle göras till en vanlig söndag med benämning i raden av söndagar efter trefaldighet. Den nya dagen borde heta Alla helgons dag. Den ändringen i almanackans namnlängd borde därjämte företagas, att den 1 november, som nu har beteckningen allhelgonadagen, skulle erhålla ett vanligt namn.

Att midsommardagen är en fast helldag medför enligt vad helldagssakkunniga uttalat vissa praktiska olägenheter. Till dessa hörde bl. a. en oläglig splittring av arbetet under midsommarveckan. Dessutom koncentrerades semestrarna på ett olämpligt sätt till denna vecka. Vid ställningstagandet till frågan om en ändrad ordning för midsommardagens förläggande borde emellertid hänsyn tagas ej endast till rent praktiska överväganden. Midsommarfirandet vore i vårt land allmänt och hade djupa rötter i det folkliga medvetandet men syntes dock icke med nödvändighet behöva vara bundet till just den 24 juni, Johannes döparens dag. I detta sammanhang förtjänade också framhållas, att sommarsolståndet inträffar den 22 juni. Helldagssakkunniga ha därför ansett, att en förändring av midsommardagen till en rörlig helg skulle kunna göras utan att inverka menligt på förutsättningarna för det traditionella midsommarfirandet. Midsommardagen borde därför förläggas till en bestämd veckodag i anslutning till en söndag. Tidpunkten för midsommardagen borde enligt helldagssakkunniga ej infalla alltför nära månadsskiftet juni—juli. Anledningen härtill vore främst trafiktekniska skäl. För att i möjligaste mån minska förutsättningarna för en alltför stor anhopning av semesterresor i anslutning till helgen ha helldagssakkunniga — i överensstämmelse med vad järnvägsstyrelsen förordat i ett till de sakkunniga avgivet yttrande — föreslagit, att midsommardagen borde infalla under tiden den 20—den 26 juni. Vid valet mellan lördag och måndag såsom fast veckodag för midsommardagen talade de trafiktekniska skälen för lördagen. Därutöver vore att beakta, att midsommaraftonen för betydande grupper anställda vore helt arbetsfri. Genom den åsyftade reformen borde man ej begränsa ledighet, som redan nu åtnjötes. Helldagssakkunniga ha därför stannat för att förorda att midsommardagen förläggas till lördagen.

Sammanfattningsvis innebär helldagssakkunnigas förslag, att Marie bebådelsedag skall förläggas till den söndag som infaller under tiden den 22—den 28 mars, dock att om denna söndag skulle vara palmsöndag eller påskdag, bebådelsedagen i stället skall firas å femte söndagen i fastan, att midsommardagen förläggas till den lördag som infaller under tiden den 20—den 26 juni, att en ny helldag av icke kyrklig karaktär förläggas till lördagen före Mikaelisöndagen eller med andra ord

till lördagen under tiden den 28 september—den 4 oktober, samt att en ny helgdag med kyrklig karaktär, Alla helgons dag, förlägges till lördagen före den nuvarande allhelgonasöndagen, d. v. s. till lördagen under tiden den 31 oktober—den 6 november. Helldagssakkunniga ha därjämte framhållit, att om endast en ny ledighetsdag komme att inrättas, de betraktade förslaget om anordnandet av Alla helgons dag såsom en fristående allmän helgdag på senhösten med kyrklig karaktär såsom det primära och väsentliga.

IV. Utlåtandena över helldagssakkunnigas betänkande.

Utlåtanden ha efter remiss avgivits av vetenskapsakademien, överbefälhavaren, socialstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, kommerskollegium (som bifogat yttranden från samtliga handelskammare i riket), skolöverstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, domänstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna, domkapitlen, svenska kyrkans diakonistyrelse, allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, svenska bankföreningens styrelse, kooperativa förbundets styrelse, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisation, Sveriges riksidsrottsförbund, svenska turistföreningen, svenska resebyråföreningen, Fredrika-Bremer-förbundet och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Önskemålet att erhålla en jämnare fördelning under året av helldagarna har gillats eller lämnats utan erinran av de icke-kyrkliga remissinstanserna med endast något enstaka undantag.

Till de sistnämnda hör *kooperativa förbundets styrelse*, som framhållit, att erfarenheten visade, att det knappast funnes någon som önskade semester på hösten. Vid ett fritt val skulle med all sannolikhet de flesta föredraga ökat antal ledighetsdagar på våren eller på eftervintern. Styrelsen föreslog, att frågan om dagarnas placering upptoges till förnyat övervägande.

Utan att dock motsätta sig att Marie bebådelsedag upphörde att firas som fristående helgdag och i stället en ny helgdag infördes på hösten, har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ifrågasatt huruvida icke betydelsen av helldagens förläggning till hösten något överskattats.

I de kyrkliga remissinstansernas utlåtanden kan knappast spåras någon önskan i och för sig om en jämnare fördelning av helldagarna. Visserligen har *Härnösands domkapitel* uttalat, att de sakkunnigas förslag att berika den för närvarande festlösa delen av kyrkoåret med en ny kyrklig helgdag på hösten i och för sig vore tilltalande. Å andra sidan har *Växjö domkapitels flesta ledamöter* framhållit, att det knappast syntes innebära någon större

olägenhet att våren hade flera helg- och vilodagar än hösten. Olikheten berodde på kyrkoårets historiskt bestämda, egenartade rytm. Den relativt festlösa hösten utgjorde en bakgrund för julcykelns högtider. Sommarens semestertid torde göra det icke alltför svårt att uthärda höstmånadernas sammanhängande arbete. Och *Linköpings domkapitel* har anmärkt, att ur kyrklig synpunkt icke antalet helgdagar utan de olika helgdagarnas religiösa innehåll och firningsämne vore det väsentliga.

Strävandet att förlägga särskild helgdag intill söndag har mottagits med tillfredsställelse eller lämnats utan erinran av nästan alla remissinstanserna. Endast några få ha framfört betänkligheter eller uttalat tveksamhet.

Generalpoststyrelsen, som dock ej velat motsätta sig förslag i enlighet med nämnda strävan, har sålunda framhållit, att postgirokontorets bokföringsavdelning icke vore i verksamhet å sön- och helgdagar. Antalet omsättningar att bokföra första vardagen efter en dubbelhelg bleve avsevärt större än andra dagar. Detta vållade stora svårigheter ur arbetssynpunkt. Särskilt betungande bleve arbetsanhopningar efter en dubbelhelg vid månadsskifte och i synnerhet efter en sådan vid kvartalsskifte.

Utan att dock ha avstyrkt de nya helgdagarnas förläggande till lördag har *kooperativa förbundets styrelse* framhållit, att dubbelhelger medförde en onormal arbetsbelastning för alla livsmedelsbutiker, vilket krävde extra arbetskraft och övertidsarbete. Lagerhållningen av färskvaror försvårades under dubbelhelger. Nya sådana kunde därför komma att innebära ökade kostnader.

Från kyrkligt håll har av *Växjö domkapitels flesta ledamöter* framhållits, att tendensen att förlägga helgdagar, som förut kunnat infalla på olika veckodagar, till lördagar kunde befaras medföra en förflackning i fråga om uppfattningen av dessa dagars innebörd. *Härnösands domkapitel* har såsom en särskild olägenhet vid de flesta dubbelhelger anfört, att den senare helgdagens gudstjänster som regel bleve mindre väl besökta.

Förslaget om ökning av antalet helgdagar har avstyrkts av flertalet icke-kyrkliga remissinstanser.

Denna ståndpunkt har sålunda intagits av *överståthållarämbetet, fjorton länsstyrelser, kommerskollegium, samtliga handelskamrar utom en, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, svenska bankföreningens styrelse, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk och kooperativa förbundets styrelse*.

Utökningen med en ny helgdag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *skolöverstyrelsen, vetenskapsakademien, tio länsstyrelser, handelskamraren i Karlstad, generalpoststyrelsen, vattenfallsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, domänstyrelsen, överbefälhavaren, socialstyrelsen, statens arbetsmarknadskommissions flesta ledamöter, landsorganisationen, tjänstemännens centralorganisation, Sveriges riksidrottsförbund, svenska*

turistföreningen, svenska resebyråföreningen, Fredrika-Bremer-förbundet och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

De skäl, som de *avstyrkande* remissinstanserna genomgående åberopat för sin ståndpunkt, äro den produktionsminskning och den belastning för näringslivet som en utökning av antalet helgdagar skulle medföra.

Med denna utgångspunkt har ett stort antal remissinstanser som förut-sättning för införande av två hösthelgdagar uppställt kravet, att utöver Marie bebådelsedag ytterligare en av första halvårets fasta helgdagar förla-des till söndag. Den dag som därvid åsyftats har i flertalet fall varit tretton-dedagen eller Kristi himmelfärdsdag.

Några av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna ha emellertid framhållit även andra omständigheter. Sålunda har *länsstyrelsen i Hallands län* anfört, att helgdagarna för vissa befolkningsgrupper i första rummet bli-vit tillfällen till ett överdrivet nöjesliv och därigenom kommit att innebära snarast motsatsen till vederkvickelse. Nöjeslivet under helgdagarna med-förde vidare en ökning av lyxkonsumtionen på sparandets och nyttokonsum-tionens bekostnad. Även *kooperativa förbundets styrelse* har anfört liknande synpunkter.

Riksförbundet landsbygdens folk har erinrat om att den jordbrukande befolkningen icke hade möjlighet att i samma utsträckning som andra be-folkningsgrupper utnyttja helgerna till rekreation. En ökning av antalet helgdagar komme att verka till nackdel för den jordbrukande befolkningen. I stället för att minska komme man att öka skillnaden i levnadsbetingelser. Liknande synpunkter ha antytts även av *Sveriges lantbruksförbund*.

I detta sammanhang må ock anmärkas, att vissa remissinstanser berört det samband, som råder mellan frågan om en ökning av antalet helgdagar och spørsmålet om en förlängning av den lagstadgade semestern. Sålunda har *överståthållarämbetet* funnit det icke lämpligt att dessa frågor behand-lades rent skilda från varandra. Sambandet mellan dessa spørsmål har un-derstrukits även av *länsstyrelserna i Kalmar och Malmöhus län, Göteborgs domkapitel, Sveriges köpmannaförbund och svenska bankföreningens sty-relse*.

Av de remissinstanser, som *tillstyrkt* en ökning av antalet helgdagar, ha endast vissa närmare utvecklats sina synpunkter.

Sålunda har *socialstyrelsen* erinrat om nutidsmänniskans ökade behov av vila och avspänning, beroende på rationalisering och övergång till hel-och halvautomatiserade arbetsformer inom industrien. Som exempel på att livet för den enskilde individen blivit jäktigare och mera komplicerat har styrelsen pekat på omöjligheten för ett stort antal människor att finna en bostad på rimligt avstånd från arbetsplatsen. Ur allmänna sociala synpunk-ter vore det enligt styrelsens mening därför motiverat att utöka antalet helgdagar. Även *länsstyrelsen i Kronobergs län* har anfört liknande syn-punkter.

Några remissinstanser ha givit uttryck för den tankegången, att de olä-genheter ur produktionssynpunkt, som införande av en ny helgdag inne-

bure, i viss mån uppvägdes av den minskning i splittringen av arbetsveckorna, som de sakkunnigas förslag skulle medföra, varför produktionsminskningen icke torde bli större än att den kunde bäras. Detta anse *socialstyrelsen, statens arbetsmarknadskommissionens flesta ledamöter, länsstyrelserna i Östergötlands och Kronobergs län samt landsorganisationen.*

Skolöverstyrelsen har framhållit, att ökningen av antalet helgdagar under läsåret med en för skolans del icke behövde leda till någon inskränkning i antalet läsdagar, enär möjlighet finnes att balansera detta bortfall av en läsdag genom indragning av en allmän lovdag.

Helgdagssakkunnigas förslag att förlägga firandet av Marie bebådelsedag till en söndag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga icke-kyrkliga remissinstanser utom två nämligen länsstyrelsen i Uppsala län och svenska turistföreningen.

Länsstyrelsen i Uppsala län har sålunda funnit borttagandet av Marie bebådelsedag såsom fristående helgdag innebära en onödig och för ett stort antal människor ovälkommen förändring i bestående tradition. Länsstyrelsen har förordat, att bebådelsedagen i stället städse måtte förläggas till lördag.

Enligt vad *svenska turistföreningen* anfört har under senare år semesterdagar i allt större utsträckning uttagits under vårvintern. En bestämd fördel vore att genom förekomsten av Marie bebådelsedag dessa semestrar blivit mera utspridda. Borttoges denna helgdag, vore det enligt föreningens mening sannolikt, att trafikföretag och hotellanläggningar komme att ut sättas för ännu större påfrestningar under påsktiden än vad nu vore fallet. Däremot borde dagen förläggas antingen till lördag eller måndag.

Samtliga kyrkliga remissinstanser ha hävdadt att Marie bebådelsedag fortfarande bör firas. Dock har *Västerås domkapitel* uttalat, att om man ej kunde bibehålla den såsom fristående helgdag, den borde helt avföras som kyrklig helgdag. Där man så önskade kunde dagen kyrkligt högtidlighållas genom vespergudstjänst eller dylikt.

Helgdagssakkunnigas förslag om förläggning av Marie bebådelsedag har tillstyrkts eller godtagits av *Linköpings domkapitel, en ledamot av Växjö domkapitel, Lunds domkapitel, Göteborgs domkapitel, Karlstads domkapitel, Härnösands domkapitels flesta ledamöter, Luleå domkapitel, Visby domkapitel* och *Stockholms domkapitel*. Dock har Göteborgs domkapitel föreslagit den jämkningen i förslaget, att om Marie bebådelsedag skulle infalla å femte söndagen i fastan eller palmsöndagen eller efter påsk, Marie bebådelsdag ej skulle firas det året.

Däremot har förslaget avstyrkts av *Uppsala domkapitel, Skara domkapitel, Strängnäs domkapitel, Västerås domkapitel, Växjö domkapitels flesta ledamöter, två ledamöter av Härnösands domkapitel, svenska kyrkans diakonistyrelse* och *allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse*. Dessa ha föreslagit, att Marie bebådelsedag i stället skulle förläggas till en lördag, dock ej till lördagen före påskdagen.

Västerås domkapitel har såsom skäl för sin ståndpunkt anfört, att de

sakkunnigas förslag skulle leda till att under 28-årsperioden 1949—1976 Marie bebådelsedag skulle infalla tre gånger på tredje söndagen i fastan, nio gånger på midfastosöndagen och sexton gånger på femte söndagen i fastan. Den strängt slutna serien av fastetiden söndagar skulle regelbundet genombrytas just under den tid, då dessa söndagars budskap intensifierades med blicken mot passionsdramat. Därtill komme, att i inemot en tredjedel av åren Marie bebådelsedag måste tillbakaflyttas till relativt stort avstånd från den kalendariska bebådelsedagen den 25 mars, vilket skulle i hög grad förrycka dess innebörd. Liknande synpunkter ha anförts av övriga avstyrkande remissinstanser, därvid åtskilliga — såsom *Uppsala domkapitel*, *Skara domkapitel* och *svenska kyrkans diakonistyrelse* — särskilt understrukit olägenheten av att just femte söndagen i fastan, vars firningsämne hörde till de mest omistliga och till kristendomens mest centrala, så ofta skulle komma att bortfalla. Därutöver har bl. a. *Skara domkapitel* framhållit, att då lördagen i stor utsträckning endast kunde räknas såsom halv arbetsdag, Marie bebådelsedagen och midsommardagen, om de båda förlades till lördagar, tillsammans ej skulle få nämnvärt större inverkan på arbetsresultatet än vad envar av dem nu hade.

Helgdagssakkunnigas förslag om midsommardagens förläggning har föranlett betänkligheter endast hos några få remissinstanser.

Förslaget har uttryckligen avstyrkts av *tre ledamöter av Uppsala domkapitel*, därvid framhållits, att det vore föga välbetänkt att dirigera midsommarnatt och midsommardag till för varje år lämplig tidpunkt samt att tradition och folkseder, vilka liksom framsprungit ur livet självt, icke låte sig utan att taga skada tvingas in under växlande lämplighetskrav. Liknande synpunkter ha — utan att dock ha föranlett ett bestämt avståndstagande från förslaget — åberopats av *länsstyrelserna i Södermanlands, Skaraborgs, och Västmanlands län* samt *Växjö domkapitels flesta ledamöter*. De sistnämnda ha även framhållit, att med den föreslagna ordningen det sammanhang mellan Johannes döparens dag och juldagen, som hade sin grund i den evangeliska berättelsen, i viss mån skulle undanskymmas.

Järnvägsstyrelsen har vidhållit vissa av styrelsen tidigare till de sakkunniga framförda betänkligheter av trafikteknisk art. Om man trots dessa betänkligheter ansåge att en ändrad ordning borde införas, hade styrelsen intet att erinra mot förslaget.

I tre yttranden har föreslagits viss jämkning i förslaget beträffande den tidsperiod inom vilken midsommardagen skulle infalla. Sålunda har *landsorganisationen* föreslagit, att midsommardagen skulle förläggas till den lördag, som infaller under tiden den 24—den 30 juni. Midsommarhelgen infölle redan nu i tidigaste laget och enligt helgdagssakkunnigas förslag skulle den kunna inträffa än tidigare. Landsorganisationen vore ej övertygad om att de trafiktekniska hänsyn, som varit bestämmande för de sakkunniga, måste tillerkännas utslagsgivande betydelse. *Handelskammaren i Gävle* har ansett, att midsommardagen borde förläggas till sista måndagen i juni. Härigenom skulle en spridning av arbetarsemestrarna över större de-

len av sommaren underlättas. Enligt *svenska turistföreningen* borde midsommardagen förläggas till den lördag som infaller närmast före den 24 juni. En senare förläggning skulle leda till att den redan nu alltför korta högsäsongen för turisttrafiken än mer minskades.

Av de remissinstanser, som tagit ställning till frågan om förläggningen av två hösthelgdagar, har det övervägande flertalet tillstyrkt eller lämnat utan erinran helgdagssakkunnigas förslag att förlägga den ena i anslutning till Mikaelidagen och den andra intill allhelgonadagen. I några utlåtanden ha dock givits uttryck för tveksamhet eller annan mening. Sålunda har *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som tillstyrkt, att den ena dagen förlades i anslutning till allhelgonadagen, förordat, att den andra placerades i mitten på september. *Skånes handelskammare*, som är ense med de sakkunniga om den ena dagens förläggning i anslutning till Mikaelidagen, har ansett, att den andra borde anknytas till andra söndagen i november och icke erhålla kyrklig karaktär. *Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* samt *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* liksom ock *Sveriges lantbruksförbund* ha ifrågasatt om icke de båda helgdagarna borde förläggas i ett sammanhang, varigenom en längre sammanhängande ledighet skulle uppkomma. De två förstnämnda ha förordat, att de två nya dagarna skulle anknytas till Mikaelidagen; lantbruksförbundet däremot har ansett, att den sammanhängande ledigheten borde infalla vid allhelgonadagen. Av vad tidigare anförts framgår, att *kooperativa förbundets styrelse* ifrågasatt lämpligheten att förlägga nya ledighetsdagar till hösten samt att *generalpoststyrelsen* framhållit, att dubbelhelgdagar vid månadsskiftena medförde vissa olägenheter för postverket.

Ungefär en tredjedel av remissinstanserna har tagit ståndpunkt till frågan huru, därest endast en hösthelgdag infördes, denna bör förläggas. Ungefär tre fjärdedelar av dessa instanser ha anslutit sig till helgdagssakkunnigas uppfattning att dagen borde placeras i anslutning till allhelgonadagen. De återstående — *Skånes handelskammare*, *Norbottens och Västerbottens läns handelskammare*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Uppsala och Kopparbergs län*, *Uppsala domkapitel* och *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* — ha uttalat sig för helgdagens anknytning till Mikaelidagen.

Några av de remissinstanser som förordat helgdagens förläggning i anslutning till allhelgonadagen ha närmare motiverat sin ståndpunkt. Sålunda har *Stockholms handelskammare* jämte ytterligare några instanser framhållit, att denna dag infölle längre från sommaren med dess semesterledighet än Mikaelidagen. *Sveriges lantbruksförbund* har åberopat, att vid Mikaelidagen rotfrukts- och potatisskörd samt höstkörning påginge, varför det vore lämpligare att helgdagen förlades i samband med allhelgonadagen.

Överståthållarämbetet har till stöd för sin ståndpunkt att dagen borde anknytas till Mikaelidagen anfört, att allhelgonadagen infölle på en ur rekreationssynpunkt olämplig årstid samt att den helgdagsfria tiden från midsommardagen till julafton skulle jämnare uppdelas vid helgdagens för-

läggning till Mikaelidagen. *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare* samt *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ha anfört, att för helgdagens placering i anslutning till Mikaelidagen talade dels att väderleksförhållandena då vore bättre än senare och dels att tradition funnes för en fridag vid Mikaelidagen.

Förslaget att den till den helige Mikael's dag anknutna helgdagen skulle förläggas till lördag och givas icke-kyrklig karaktär har med endast enstaka undantag tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de remissinstanser, som tagit närmare ståndpunkt till dessa spörsmål.

I fråga om tidpunkten har endast en instans — nämligen *Karlstads domkapitel* — hemställt om jämkning. Fridagen borde enligt domkapitlets mening förläggas till måndagen efter den helige Mikael's dag. Endast en remissmyndighet, *Visby domkapitel*, har förordat, att ifrågavarande dag borde givas karaktär av kyrklig helgdag. Åtskilliga av de kyrkliga remissinstanserna ha ansett att dagen borde kallas »Mikaeliafton».

Av de icke-kyrkliga remissinstanser, som gått in på frågan om den till allhelgonadagen anknutna helgdagens närmare förläggande och karaktär, ha — utom Skånes handelskammare, vars ståndpunkt tidigare omnämnts — endast *länsstyrelserna i Malmöhus och Älvsborgs län* samt *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* framfört erinringar mot helgdagssakkunnigas förslag i detta hänseende. Sålunda ha de två sistnämnda ansett, att dagen ej borde givas karaktär av kyrklig högtid. Dagen borde enligt länsstyrelsen i Älvsborgs län benämnas allhelgonafton. Länsstyrelsen i Malmöhus län har endast framfört den erinringen att dagen borde kallas, icke såsom enligt de sakkunnigas mening »Alla helgons dag», utan »allhelgonadagen».

Mellan de kyrkliga remissinstanserna råda delade meningar om ifrågavarande dag bör givas kyrklig eller icke-kyrklig karaktär.

Sålunda ha *Strängnäs, Lunds, Karlstads, Luleå* och *Visby domkapitel* samt *en ledamot av Växjö domkapitel* anslutit sig till den förra meningen. Däremot ha *Linköpings, Skara, Västerås, Göteborgs* och *Stockholms domkapitel* samt *svenska kyrkans diakonistyrelse* och *allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse* ansett, att dagen icke borde erhålla kyrklig karaktär. Därtill kommer, att *Uppsala domkapitel, Växjö domkapitels flesta ledamöter* och *Härnösands domkapitel* ställt sig avvisande till en särskild helgdag i anslutning till allhelgonadagen.

Flertalet av instanserna, som avstyrkt att dagen erhåller kyrklig karaktär, ha givit uttryck för tankegången att en följd av helgdagssakkunnigas förslag skulle bli att den nuvarande allhelgonadagen — vars firningsämne vore fullkomningen och det universella evighetsperspektivet — i verkligheten skulle försvinna och ersättas med en högtid av annan innebörd, nämligen firandet av de bortgångnas minne i anslutning till den fordom den 2 november firade alla själars dag. Detta skulle vara i hög grad betänkligt, då allhelgonadagens texter och psalmer måste betecknas såsom omistliga. Vad

sålunda anförts innebure intet underskattande av det firningsämne som låge i högtidlighållandet av de bortgångnas minne. Av stämningsskäl borde gudstjänst av detta innehåll helst firas på aftonen. Därför borde allhelgondagen med oförändrad innebörd alljämt firas på söndag. Föregående lördag kunde göras till en icke kyrklig fridag, på vars kväll man lämpligen kunde hålla en vespergudstjänst eller dylikt till de bortgångnas minne. Lördagen borde i så fall kallas allhelgonaafton.

Anmärkas må att *Luleå* och *Visby domkapitel*, som förordat att ifråga- varande lördag finge karaktär av kyrklig högtid, understrukit, att den måtte givas samma religiösa innebörd, som allhelgonasöndagen nu hade.

I detta sammanhang må ock anmärkas, att flera av de kyrkliga remissinstanserna framhållit, att sådan varsamhet borde iakttagas att ändring i den relativt nya evangelieboken ej behövde göras.

Ett spörsmål, som också uppmärksammats i yttrandena, är de ändringar i namn längden, som kunna föranledas av helgdagsakkunnigas förslag. Sålunda har *vetenskapsakademien* framhållit, att benämningen midsommardagen för den 24 juni borde utgå och att dagen liksom fram till år 1923 åter borde heta Johannes döparens dag. *Växjö domkapitel* har förklarat, att förslaget att från almanackan avlägsna beteckningen allhelgonadagen för den 1 november av historiska skäl borde avvisas. I samma riktning har *Luleå domkapitel* uttalat sig.

Ytterligare må anmärkas, att i vissa yttranden önskemål framförts om en mera genomgripande kalenderreform. Sålunda har *Skånes handelskammare* framhållit, att med hänsyn till den omvälvning som ägt rum på snart sagt alla samhällslivets områden nuvarande helgdagsordning framstode såsom otidsenlig och föga lämpad efter nuvarande behov. En långt mera omfattande kalenderreform än den nu föreslagna vore därför väl motiverad. I samma riktning ha *fyra ledamöter av statens arbetsmarknadskommission* samt *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* uttalat sig. *Sveriges industriförbund* har anført, att även frågan om julhelgens och påskens placering borde bli föremål för diskussion. En reform i sådant hänseende måste genomföras internationellt. Förbundet har uttalat sin förhoppning att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet. Även *Smålands och Blekinge handelskammare* samt *handelskammaren i Gävle* ha framhållit, att en internationell kalenderreform skulle innebära avsevärda fördelar.

V. Kalenderfrågans behandling vid genomförandet av reformen om tre veckors semester.

Arbetstidsutredningen.

I sitt förut omnämnda betänkande har arbetstidsutredningen beträffande kalenderfrågan inledningsvis betonat, att utredningen icke varit i tillfälle att själv utföra några undersökningar rörande den utformning en kalenderreform lämpligen borde erhålla, varför utredningen inskränkt sig till att be-

handla det förslag, som helgdagssakkunniga framlagt, och den kritik, som anförts mot förslaget.

Utredningen — som i betänkandet framlagt förslag om tre veckors lagstadgad semester — har vid behandlingen av frågan om kalenderreformen främst beaktat de synpunkter som äro att anföra ur rekreations- och produktionssynpunkt. Därvid har utredningen med utgångspunkt från att dagen före Marie bebådelsedag och före var och en av de nya helgdagarna vore hel arbetsdag och att midsommarafton vore helledig beräknat, att hela reformen skulle föranleda ett bortfall av omkring $\frac{1}{2}$ arbetsdag i genomsnitt per år, medan den mindre reformen, som förutsatte oförändrat antal helgdagar, skulle medföra en vinst av ungefär $\frac{1}{6}$ arbetsdag. I anslutning härtill har utredningen uttalat, att om tre veckors lagstadgad semester infördes, det vore uteslutet att vid en kalenderreform välja ett alternativ, som skulle komma att ytterligare minska antalet arbetsdagar. Ville man för närvarande genomföra en kalenderreform i anslutning till helgdagssakkunnigas förslag, hade man sålunda endast att överväga det mindre förslaget, d. v. s. att överföra en helgdag till kyrkoårets senare del och eventuellt att ändra ordningen för midsommarhelgen.

Av utredningens uttalanden framgår, att den ansett en kalenderreform i enlighet med helgdagssakkunnigas mindre förslag och alltså med en höst-helgdag förlagd till månadsskiftet oktober/november vara fördelaktig. Utredningen har emellertid ej ansett spörsmålet om rekreationsbehovets tillgodoseende vara det viktigaste vid bedömande av frågan om en kalenderreform. Ett realiserande av förslaget om tre veckors semester torde nämligen komma att tillgodose rekreationsbehovet i all den utsträckning som vore möjlig. Vad utredningen i detta sammanhang i stället ville framhålla vore att förlängningen av semestertiden komme att skapa en tendens till sänkning av den materiella levnadsstandarden på grund av ett visst produktionsbortfall och att en ökning av produktionskostnaderna komme att göra sig gällande. Det vore givetvis angeläget att söka på olika sätt motverka dessa tendenser. Ett sätt att göra detta vore att genomföra en rationellare ordning för våra helgdagar i syfte att undvika en sådan splittring av arbetsveckorna som vissa helgdagar för närvarande förorsakade.

Efter att ha framhållit, att på frågan om en kalenderreform icke finge anläggas endast sådana synpunkter som utredningen dittills anført, har utredningen uttalat, att skäl kunde åberopas för en längre gående reform av den nuvarande kalendern än den föreslagna. Men detta skulle med all sannolikhet komma att möta erinringar främst från kyrkligt håll. Enligt vad utredningen kunde bedöma betecknade helgdagssakkunnigas förslag en medelväg, som kunde accepteras av samtliga.

Sammanfattningsvis har utredningen uttalat, att frågan om en kalenderreform, ehuru den ej utgjorde någon förutsättning för treveckorssemesterns förverkligande, borde prövas snarast. Reformen syntes böra ha den innebörden i fråga om helgdagarnas förläggande som innefattades i helgdagssakkunnigas mindre förslag. Som särskilt skäl för sin ståndpunkt att bi-

träda helgdagssakkunnigas förslag om förläggandet av midsommardagen har utredningen framhållit, att efter genomförandet av tre veckors lagstadgad semester det komme att bli synnerligen angeläget att allt gjordes, som kunde medföra en spridning av semestrarna. Ur denna synpunkt vore det angeläget, att man förlade midsommardagen så tidigt som möjligt.

Arbetstidsutredningen har icke varit enhällig beträffande kalenderreformen. Sålunda har ledamoten av utredningen, direktören i järnbruksförbundet Gustaf Rudenstam i särskilt yttrande föreslagit, att kalenderreformen skulle genomföras samtidigt med treveckorssemestern. Reformen borde innebära, att Marie bebådelsedag förlades till en söndag och midsommardagen i anslutning till en söndag.

Yttrandena över arbetstidsutredningens betänkande.

Såsom tidigare nämnts ha yttranden över arbetstidsutredningens betänkande avgivits av ett betydande antal myndigheter och organisationer. I det övervägande flertalet av yttrandena har vad arbetstidsutredningen förordat på denna punkt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Flera av de tillstyrkande remissinstanserna ha uttalat, att reformen borde genomföras snarast.

I några remissyttranden ha emellertid framförts erinringar och föreslagits jämkningar. Sålunda ha *telegrafstyrelsen, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Gävle* och *svenska lasttrafikbilägareförbundet* framlagt förslag, som innebära att helgdagarnas antal skulle minskas med en. Förutsättning för inrättande av en hösthelgdag borde sålunda enligt telegrafstyrelsen, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Skånes handelskammare samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län — vilken sistnämnda för övrigt har ifrågasatt lämpligheten över huvud av en hösthelgdag — vara att utöver Marie bebådelsedag ytterligare en helgdag indroges eller förlades till en söndag. Handelskammaren i Gävle och svenska lasttrafikbilägareförbundet ha anslutit sig till ledamoten av arbetstidsutredningen Rudenstams uppfattning att Marie bebådelsedag borde förläggas till söndag utan att hösthelgdag inrättades.

Svenska turistföreningen har vidhållit sin i yttrandet över helgdagssakkunnigas betänkande uttalade mening att Marie bebådelsedag måtte bibehållas såsom särskild helgdag och förläggas till måndag eller lördag. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* har funnit det icke nödvändigt eller önskligt att förlägga en helgdag till hösten och har på grund därav ansett sig ej kunna tillstyrka att Marie bebådelsedag slopades; sistnämnda dag kunde dock förläggas till en lördag.

TVå handelskammare ha framfört erinringar mot den av arbetstidsutredningen förordade tidpunkten för hösthelgdagen. Sålunda har *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* ifrågasatt om icke dagen kunde förläggas till en dag tidigare under hösten. *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* har uttalat, att hösthelgdagen borde anslutas till Mikaelidagen och givas icke kyrklig karaktär.

I anledning av vad utredningen anfört beträffande midsommardagen har *svenska turistföreningen* vidhållit sin ståndpunkt att midsommardagen borde förläggas till den lördag som infaller närmast före den 24 juni. *Landsorganisationen* har förklarat, att utredningens förslag att förlägga midsommardagen till en lördag ej föranledde någon erinran från organisationens sida.

1951 års riksdag.

I den förut omnämnda propositionen nr 72 till innevarande års riksdag — genom vilken förslag om tre veckors lagstadgad semester framlades för riksdagen — har chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, efter att ha återgivit vissa av arbetstidsutredningens uttalanden i kalenderreformsfrågan anfört, att en ändrad ordning i den riktning som förordats självfallet skulle medföra vissa gynnsamma verkningar ur produktionssynpunkt. Emellertid fann föredragande departementschefen det ej vara erforderligt att i då förevarande sammanhang taga ståndpunkt till frågan om en sådan reform.

I anledning av propositionen väcktes en motion nr 336 i första kammaren, vari hemställdes, att riksdagen måtte uttala, att den förutsatte att förslag om en kalenderreform komme att avlämnas till 1952 års riksdag.

I sitt över propositionen och motionen avgivna utlåtande nr 28 har andra lagutskottet — efter att ha erinrat om att frågan om en kalenderreform vore av den art att samtycke till reformen fordrades av allmänt kyrkomöte — framhållit, att det vore anledning att förvänta, att spörsmålet komme att upptagas till behandling vid instundande kyrkomöte samt att förslag i ämnet därefter snarast förelades riksdagen. Utskottet hemställde, att motionen måtte anses besvarad genom vad utskottet sålunda anfört. Detta blev också riksdagens beslut.

VI. Departementschefen.

Våra helgdagars innebörd och placering grunda sig på kyrkliga traditioner. Det synes utan vidare klart att man ej onödigtvis bör genomföra sådana ändringar i gällande helgdagsordning som stå i strid mot eller innebära avsteg från dessa traditioner. Å andra sidan kan samhällets utveckling leda till att jämkningar i ordningen framstå som behövliga. Tidigare ha också vissa ändringar i helgdagsordningen vidtagits av denna anledning.

Sedan åtskillig tid tillbaka ha önskemål framkommit om jämkningar i främst två avseenden. Det ena är att erhålla en jämnare fördelning under året av helgdagarna. Någon eller några fristående högtidsdagar borde sålunda förläggas till den nu helt helgdagslösa tiden mellan midsommar och jul. Det andra önskemålet är att de fristående helgdagarna förläggas på sådant sätt, att den splittring av arbetsveckorna som åtskilliga av dem nu medföra i görligaste mån undviks. En sådan jämkning skulle innebära

påtagliga fördelar för näringslivet och därjämte medföra den vinsten, att de fristående helgdagarna skulle få en ur rekreationssynpunkt mera värdefull placering. Nu angivna önskemål äga enligt min mening den tyngd att de böra tillgodoses i den mån det är möjligt utan att de kyrkliga och traditionella synpunkter, som varit bestämmande för den nu gällande ordningen, trädas för när i mera betydande utsträckning.

Helldagssakkunnigas förslag innebär i huvudsak följande. Marie bebådelsedag upphör att firas såsom fristående helldag och förlägges i stället till den söndag, som infaller under tiden den 22—den 28 mars. Midsommardagen förlägges till den lördag, som infaller under tiden den 20—den 26 juni. Två nya högtidsdagar inrättas under hösten. Den ena, som icke skall ha kyrklig karaktär, förlägges till lördagen före den helige Mikael's dag eller med andra ord till den lördag, som infaller under tiden den 28 september—den 4 oktober. Den andra dagen förlägges till lördagen närmast före den nuvarande allhelgonasöndagen, d. v. s. till den lördag, som inträffar under tiden den 31 oktober—den 6 november. Dagen ägnas minnet av de bortgångna och erhåller karaktär av kyrklig helldag. Den nuvarande allhelgonasöndagen göres till vanlig söndag med benämning i raden av söndagar efter trefaldighet.

Detta förslag avser att tillgodose de nyss angivna önskemålen om att åstadkomma en jämnare fördelning under året av helldagarna samt att undvika en onödig splittring av arbetsveckorna. Men förslaget innebär därjämte, att det totala antalet helldagar under året i regel ökas med en. Starkt delade meningar om lämpligheten av en sådan ökning ha kommit till uttryck i yttrandena över helldagssakkunnigas förslag. Efter det att detta förslag avgivits och remissbehandlats ha dessutom de skäl som kunna anföras för en utökning av antalet helldagar avtagit i styrka. Vid årets riksdag har nämligen införts en lagstadgad semester om tre veckor. Under behandlingen av denna fråga rådde enighet om att ett genomförande av tre veckors semester uteslöte möjligheten att nu företaga en kalenderreform som skulle ytterligare minska antalet arbetsdagar. För egen del kan jag ansluta mig till denna ståndpunkt. Jag anser alltså att åtminstone för närvarande antalet helldagar ej bör ökas. Å andra sidan finner jag ej heller skäl föreligga att, på sätt ifrågasatts från några håll vid behandlingen av frågan om förlängningen av semestertiden, minska antalet helldagar.

Med denna ståndpunkt förutsätter inrättandet av helldagar under hösten att motsvarande antal fristående helldagar under det tidigare halvåret indrages. Det kan själfallet vara tveksamt hur långt man skall gå i strävandet att vinna en jämnare fördelning under året av helldagarna. Jag anser, att öfvervägande skäl tala för att åtminstone för närvarande begränsa reformen i detta syfte till att avse indragande av en vårhelldag och inrättande i dess ställe av en hösthelldag.

I likhet med helldagssakkunniga finner jag, att den helldag under våren, som i första hand bör komma i fråga för indragning såsom fristående helldag, är Marie bebådelsedag. Den föreslagna öfverflyttningen av denna dag

till en söndag har också vunnit anslutning från remissinstanserna med undantag egentligen endast för ett mindretal bland företrädarna för kyrkliga intressen. Dessa sistnämnda, som förordat att Marie bebådelsedag förläggas till en lördag, ha som huvudsakligt skäl för sin ståndpunkt anfört, att enligt förslaget fastetidens söndagar regelbundet skulle genombrytas; särskilt olägligt vore att just femte söndagen i fastan så ofta skulle komma att undanträngas. Av vad jag förut anfört om önskvärdheten av att med bibehållande av nuvarande antal helgdagar förlägga en högtidsdag till hösten följer, att jag ej kan ansluta mig till detta förslag. Den av en remissinstans framförda tanken att helt avskaffa Marie bebådelsedag såsom helgdag — vilket själfallet ej skulle utgöra hinder att genom gudstjänst högtidlighålla den — kan jag ej heller biträda; allmän enighet råder nämligen mellan de kyrkliga remissinstanserna om att Marie bebådelsedag fortfarande bör firas såsom helgdag. Med hänsyn till vad nu anförts har jag stannat för att ansluta mig till helgdagssakkunnigas förslag.

Vid valet mellan de föreslagna tidpunkterna för den tilltänkta högtidsdagen under hösten tala vissa skäl för att den förläggas i anslutning till Mikaelidagen. Väderleken är då lämpad för friluftsliv. Tradition för en ledighetsdag vid denna tid finnes i vissa delar av landet. Å andra sidan ligger Mikaelidagen väl nära sommaren; ur rekreationssynpunkt är det önskvärt att den ledighet den nya högtidsdagen medför kommer senare under hösten. För en senare tidpunkt kunna också åberopas arbetsförhållandena inom jordbruksnäringen. Jag finner därför i likhet med flertalet remissinstanser, att praktiska överväganden leda till att företräde bör givas förslaget att anknyta hösthögtidsdagen till den nuvarande allhelgonasöndagen.

Även de kyrkliga och ideella synpunkter som äro att anlägga synas tala härför. Allhelgonadagen har tidigare varit en fristående helgdag och den torde — i större utsträckning än Mikaelidagen — i den allmänna uppfattningen ha bibehållit karaktären av särskild högtidsdag, ehuru den på grund av särskilt stadgande numera alltid firas på en söndag. Flertalet av de kyrkliga remissinstanserna ha visserligen tagit avstånd från helgdagssakkunnigas förslag att lördagen före den nuvarande allhelgonasöndagen skulle givas kyrklig karaktär. Kritiken synes emellertid främst bottna däri att de sakkunniga föreslagit, att helgdagen skulle erhålla ett firningsämne, som i viss mån avviker från den nuvarande allhelgonasöndagens. Enligt min mening är det knappast erforderligt att ingå på frågan om en ändring av firningsämnet. Reformen torde böra inskränkas till en jämkning av regeln om dagen för allhelgonadagens firning. I stället för att som nu firas på en viss söndag bör den högtidlighållas på den av helgdagssakkunniga föreslagna lördagen. Självfallet är det emellertid intet som hindrar att man å den i enlighet med vad nu förordats till lördag förlagda allhelgonadagen högtidlighåller även minnet av de avlidna.

Genom det nu förordade förslaget att samtidigt som Marie bebådelsedag avskaffas såsom fristående helgdag firandet av allhelgonadagen förläggas

till en lördag kommer även önskemålet att minska antalet splittrade arbetsveckor att i någon mån tillgodoses. Ett mer betydande tillmötesgående av detta önskemål innebär helgdagssakkunnigas förslag att förlägga midsommardagen till den lördag, som infaller under tiden den 20—den 26 juni. Detta förslag har i stort sett vunnit allmän anslutning. Jämkning har egentligen endast påyrkats från några få håll i fråga om den tidsperiod som skulle väljas. Då bärande skäl anförts för helgdagssakkunnigas ståndpunkt ansluter jag mig till densamma. Att i detta sammanhang jämka på förläggningen av andra fristående helgdagar i syfte att vinna sammanhängande arbetsveckor finner jag ej påkallat.

Genomförandet av den nu förordade reformen kräver ändring av de bestämmelser som upptagas i 14 kap. 1 och 5 §§ kyrkolagen samt förordningen den 4 november 1772. I likhet med vad som regelmässigt skett vid jämknings- och ändringar i kyrkolagens stadganden torde ändringarna böra vidtagas genom att en särskild lag utfärdas. Härför föreligger i detta fall ett särskilt skäl. Med den utformning nu gällande regler om helgdagarna ha skulle för de nya bestämmelsernas inarbetande i kyrkolagen erfordras, att en rad spörsmål, som ej sammanhånga med förevarande reform, upptoges till bedömande.

Slutligen är att beröra frågan om tidpunkten för reformens genomförande. Ur skilda synpunkter är det önskvärt att reformen träder i kraft redan den 1 januari 1953. Sålunda må anföras, att år 1953 verkningarna av den i år beslutade förlängningen av den lagstadgade semestern till tre veckor till fullo inträda. Emellertid synes det nu framlagda förslaget kunna bli slutbehandlat tidigast under våren 1952 och vid denna tidpunkt skulle med nu tillämplad ordning tryckningen av almanackorna för år 1953 redan ha pågått åtskilliga månader. En omläggning av ordningen för almanackornas tryckning medför vissa svårigheter. Om dessa ej kunna övervinnas, nödgas man låta anstå med reformens ikraftträdande till den 1 januari 1954. Undersökningen om de tryckeritekniska förhållandena är ännu ej slutgiltigt genomförd. Det torde därför vara lämpligast att för närvarande lämna frågan huruvida den ändrade helgdagsordningen skall gälla fr. o. m. 1953 eller först fr. o. m. 1954 öppen. Med hänsyn till vad nu anförts torde den föreslagna lagens slutstadgande böra innehålla, att lagen skall träda i kraft den dag Konungen bestämmer.

Den nu förordade reformen kan måhända föranleda, att ändringar böra ske i almanackans namnlängd samt i kyrkohandboken, evangelieboken eller annan föreskrift rörande kyrkans handlingar. Jag finner emellertid ej skäl föreligga att nu ingå på dessa frågor, som i första hand ankomma på ecklesiastikdepartementets handläggning.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag angående tidpunkten för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Karl Gustaf Grönhagen.

¹ Denna bilaga, vilken fränsett vissa redaktionella jämkningar är likalydande med det vid skrivelsen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 augusti 1951.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 22 augusti 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 juni 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag angående tidpunkten för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av e. o. hovrättsassessorn O. Petrén.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 augusti 1951.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, statsråden **QUENSEL**, **DANIELSON**, **ZETTERBERG**, **NILSSON**, **STRÄNG**, **ERICSSON**, **ANDERSSON**, **LINGMAN**, **NYGREN**.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 27 augusti 1951 avgivna utlåtande över det den 22 juni 1951 till lagrådet remitterade förslaget till lag angående tidpunkten för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Med förmålan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer föredraganden att, sedan i förslaget vidtagits vissa redaktionella jämkningar, från kyrkomötet måtte jämlikt § 87 mom. 2 regeringsformen inhämtas yttrande huruvida kyrkomötet godkänner det sålunda föreliggande förslaget till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till kyrkomötet skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olle Hellberg.

Nr 35.

Till Konungen.

I skrivelse till kyrkomötet den 27 augusti 1951, nr 3, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, inhämtat kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet godkänner skrivelsen bifogat förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

I samband med skrivelsen har kyrkomötet till behandling haft tre i anledning av densamma väckta motioner.

Kyrkolagsutskottet har i ärendet avgivit betänkande, nr 19, varav ett tryckt exemplar här bifogas.

Som svar å nämnda skrivelse får kyrkomötet i underdånighet anmäla, att kyrkomötet godkänt det vid Eders Kungl. Maj:ts skrivelse nr 3 fogade förslaget till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Underdånigst
YNGVE BRILIOTH.

/ G. H. Berggren.

Stockholm den 12 oktober 1951.

Nr 19.

Kyrkolagsutskottets betänkande i anledning av dels Kungl. Maj:ts skrivelse med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 augusti 1951 dagtecknad skrivelse, nr 3, har Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, velat inhämta kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet godkänner följande

Förslag

till

Lag

angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.¹

I anledning av skrivelsen ha väckts tre motioner, nämligen nr 26 av herr *Danell, Sven*, och herr *Ekmark*, nr 57 av herr *Estborn m. fl.*, samt nr 81 av herr *Johansson m. fl.*

I motionen nr 26 hemställes, att kyrkomötet ville besluta att hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla *dels* om sådan ändring i förslaget till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen, att den i den tillämnade hösthelgen ingående lördagen benämnas alla själars dag och söndagen som hittills alla helgons dag, samt *dels* om föranstaltande av utredning angående av den åsyftade lagen betingade förändringar i nu gällande evangeliebok såväl för bättre utnyttjande av de betydelsefullaste texterna på femte söndagen i fastan genom deras överflyttning till årligen återkommande söndagar som för förseendet av den nya helglördagen med lämpliga texter m. m.

Motionen nr 57 utmynnar i ett yrkande, att kyrkomötet måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i förslaget till lag angå-

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutits.

ende tiden för firandet av vissa helgdagar, att Marie bebådelsedag bevaras som fristående helgdag och firas å den lördag, som infaller under tiden den 22—28 mars, eller, om denna lördag är påskafton, å lördagen före palmsöndagen.

Yrkandet i motionen nr 81 innehåller att kyrkomötet måtte i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att kyrkomötet för sin del godkänner det i skrivelse nr 3 till kyrkomötet framlagda förslaget om vissa helgdagars firande med den ändringen, att Marie bebådelsedag skall firas å lördag som infaller mellan den 21 och 27 mars eller, om denna lördag är påskafton, å närmast föregående lördag.

Kyrkolagsutskottet — till vilket motionerna hänvisats, motionen nr 26 dock icke i vad den angår utredning rörande ändringar i gällande evangeliebok — har förehaft skrivelsen och motionerna till behandling i ett sammanhang.

Beträffande de skäl, som anförts i Kungl. Maj:ts skrivelse, och de skäl, motionärerna åberopat, får utskottet hänvisa till skrivelsen och motionerna.

Utskottet. Förevarande lagförslag innebär, att Marie bebådelsedag ej längre skall utgöra en fristående helgdag. Den skall i stället firas på den söndag, som infaller under tiden den 22—den 28 mars. Om emellertid denna söndag skulle vara palmsöndagen eller påskdagen, skall Marie bebådelsedag i stället firas å söndagen före palmsöndagen. Vidare innebär lagförslaget, att tiden för firandet av midsommardagen och allhelgonadagen ändras. Midsommardagen skall högtidlighållas å den lördag, som infaller under tiden den 20—den 26 juni, och allhelgonadagen å den lördag, som infaller under tiden den 31 oktober—den 6 november.

Den föreslagna reformen är föranledd av vissa önskemål av icke-kyrklig karaktär. De viktigaste av dessa önskemål äro att erhålla en högtidsdag under den helgdagslösa hösten samt att uppnå en såväl för produktionen som ur rekreationssynpunkt lämpligare placering av vissa av de fristående helgdagarna.

Ur kyrklig synpunkt kan förslaget ej anses vara fritt från invändningar. Sålunda måste varje ändring i kyrkoåret, som bestått orubbat sedan mer än ett sekel, ingiva betänkligheter. Vidare medför förslaget att antalet dubbelhelger ökas, vilket måste betecknas såsom en olägenhet, då gudstjänsten den andra helgdagen som regel samlar ett mindre antal besökare än gudstjänsten en fristående sön- eller helgdag.

Frånsett dessa allmänna erinringar är enligt utskottets mening intet att invända mot förslaget, såvitt avser midsommardagen och allhelgonadagen. Utskottet kan därför ej biträda den i motionen nr 26 framförda tanken att den i hösthelgen ingående lördagen skulle erhålla ett annat firningsämne än allhelgonadagens.

Föreliggande förslag att förlägga firandet av Marie bebådelsedag till söndag är förenat med olägenheter. Den föreslagna ordningen innebär näm-

ligen, att femte söndagen i fastan, vilken måste anses vara särskilt värdefull, skulle undanträngas mycket ofta, under en viss 28-årsperiod ej mindre än 16 gånger. Denna olägenhet skulle undvikas enligt det i motionerna nr 57 och 81 framförda förslaget att förlägga firandet av Marie bebådelsedag till viss lördag. Med hänsyn härtill skulle detta förslag — även om det medför en ökning av antalet i och för sig icke önskvärda dubbelhelger — vara ur kyrklig synpunkt att föredraga. Denna lösning skulle emellertid medföra att antalet helgdagar skulle ökas med en. Med hänsyn till den bestämt avvisande hållning till en ökning av antalet helgdagar, som av statsmakterna intagits efter genomförandet av en lagstadgad semester om tre veckor, synes en lösning efter denna linje ej vara framkomlig. Andra möjligheter kunna dock tänkas. Man skulle kunna helt avskaffa Marie bebådelsedag såsom helgdag, men vidtaga åtgärder för att dagen likväl högtidlighålles med gudstjänst. Firandet av Marie bebådelsedag skulle kunna inställas de år, då densamma enligt den föreslagna huvudregeln skulle infalla å femte söndagen i fastan, palmsöndagen eller påskdagen. En tredje möjlighet är att den föreslagna kompletteringsregeln gives det innehållet att, om söndagen under tiden den 22—den 28 mars skulle vara femte söndagen i fastan, palmsöndagen eller påskdagen, Marie bebådelsedag skall firas å söndagen före femte söndagen i fastan. Inom utskottet har även den tanken framförts, att Marie bebådelsedag de år då den enligt huvudregeln skulle infalla å palmsöndagen eller påskdagen skulle firas å annandag påsk samt då den skulle infalla å femte söndagen i fastan skulle högtidlighållas å tidigare söndag i fastan. Mot envar av dessa möjligheter kunna emellertid så starka erinringar riktas att utskottet ej kan förorda någon av dem.

Såsom av det anförda framgår anser utskottet att det framlagda förslaget medför olägenheter ur kyrklig synpunkt och utskottet har ej funnit någon framkomlig väg att undvika dem. Utskottet anser emellertid att olägenheterna ej äro så allvarliga, att de böra utgöra hinder för kyrkomötet att godtaga den föreslagna reformen, om vilkens lämplighet praktiskt taget enighet råder mellan alla i ärendet hörda icke-kyrkliga instanser.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att kyrkomötet måtte — med avslag å motionerna nr 57 och 81 samt motionen nr 26, såvitt den hänvisats till kyrkolagsutskottet — godkänna det vid Kungl. Maj:ts skrivelse nr 3 fogade förslaget till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Stockholm den 4 oktober 1951.

På kyrkolagsutskottets vägnar:

CARL HAMILTON.

• **Reservation**

av herr *Sundberg*, som ansett att det, med hänsyn till den historiska och kulturella traditionen, borde vara lika uteslutet att flytta midsommardagen, av kyrkan firad som Johannes döparens dag, från den 24 juni som det vore att flytta midvinterdagen, av kyrkan högtidlighållen som Jesu födelses dag, från den 25 december.
